УДК 338.43.008.04

Н. Г. ГОРОДЕЦЬКА

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті охарактеризовано особливості і досвід викладання іноземних мов. З метою удосконалення навчання іноземних мов на основі сучасних підходів розроблено типові програми підготовки бакалаврів інженерів-педагогів, які передбачають два етапи: 1) систематизацію та вдосконалення знань, отриманих у школі, підготовку студента до самостійної роботи; 2) вивчення основ технічного перекладу і вузькофахової лексики. Така структура вивчення іноземних мов є методичним комплексом, який спрямований на підготовку студентів до фахової комунікації і є важливим чинником євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: *іноземні мови, методи викладання, процес навчання, форми навчання.*

Н. Г. ГОРОДЕЦКАЯ

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ БУДУЩИМИ ИНЖЕНЕРАМИ-ПЕДАГОГАМИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье охарактеризовано особенности и опыт преподавания иностранных языков. С целью усовершенствования обучения иностранным языкам на основе современных подходов разработаны типичные программы подготовки бакалавров инженеров-педагогов, которые предусматривают два этапа: 1) систематизацию и совершенствование знаний, полученных в школе, подготовку студента к самостоятельной работе; 2) изучение основ технического перевода и узкопрофессиональной лексики. Такая структура изучения иностранных языков является методическим комплексом, который направлен на подготовку студентов к профессиональной коммуникации и является важным фактором евроинтеграционных процессов.

Ключевые слова*: иностранные языки, методы преподавания, процесс учебы, формы учебы.*

N. HORODETSKA

IMPROVEMENT OF STUDIES OF FOREIGN LANGUAGES IN EDUCATION OF ENGINEER TEACHERS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

The article deals with the peculiarities of teaching activity at department of foreign languages. With the purpose of teaching improvement of foreign languages on the basis of modern approaches the typical bachelors programs of engineers-teachers are developed which foresee two stages: 1) systematization and perfection of the knowledges got at school, training of student to independent work; 2) study of bases of technical translation and special-purpose vocabulary. Such study structure of foreign languages is a methodical complex which is directed on training of students to professional communication and is the important factor of eurointegration processes.

Keywords*: teaching methods, foreign languages, teaching process, teaching forms.*

У сучасних умовах розбудова системи освіти, у тому числі інженерно-педагогічної, та її удосконалення мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу, виходу вітчизняної науки і техніки на світовий рівень, інтеграції України у світовий культурний та економічний простір. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [1, с. 3–4; 2, с. 4–6], тому завданням освіти нині є адаптація знань фахівців до єдиних європейських освітянських критеріїв і стандартів. Відповідно до Болонської

декларації студенти повинні мати право на одержання таких освітньо-професійних рівнів, які будуть ефективно використовуватися не тільки в тих країнах, де вони їх одержали, а й у країнах ЄС [3, с. 135].

Поряд з фаховими знаннями сучасний інженер-педагог загальноосвітнього та професійного повинен володіти кількома мовами, що забезпечує основу для динамічного розвитку і самореалізації в нашій країні та об'єднаній Європі. Розвиток співпраці з міжнародними організаціями, участь у міжнародних програмах і проектах – важливий напрям здійснення євроінтеграційного процесу України. Сьогодні навчання іноземної мови здійснюється практично в штучному середовищі. Реально лише під час практичних занять з мовних дисциплін і роботи в Інтернеті у студента є умовне мовне середовище, де він може використовувати свої знання та іноземну мову як засіб комунікації.

Удосконалення навчання іноземних мов інженерів-педагогів, розроблення теоретико-методологічних засад і проектування предметного та виробничого середовища, використання компетентнісного підходу на основі сучасних ефективних методик викладання, що забезпечують у результаті відповідний рівень володіння іноземною мовою фахівцем, який був би здатний використовувати мову в будь-якій сфері комунікації, застосовував би знання з іноземної мови для задоволення особистих чи публічних потреб, що дає змогу бути професіоналом в освітній сфері.

Питанням удосконалення вивчення іноземних мов посвячено чимало теоретичних і науково-прикладних робіт. На сьогодні досить детально розроблено теоретико-методологічні засади вивчення іноземних мов [4, с. 40–41] з врахуванням сучасних вимог до викладання іноземних мов, досліджено психологічні особливості використання нових технологій навчання іноземної мови [5, с. 27; 6, с. 101–107; 7, с. 623–625] у тому числі студентами немовного профілю, на практиці широко впроваджують сучасні методи навчання [8, с. 126-127; 9, с. 15; 10, с. 4–5; 11, с. 76–77]. Загалом класифікація методів навчання іноземних мов викликає певні труднощі, тому що є досить багато найрізноманітніших ознак. Залежно від того, який аспект мови переважає у навчанні, метод має назву граматичного чи лексичного. Згідно з тією роллю, яку відіграють рідна мова та переклад у процесі навчання іноземних мов, методи діляться на перекладні та безперекладні (прямі), усні та навчання читання, залежно від надходження іншомовної інформації: візуальні, аудіо-візуальні; залежно від зв'язку методу навчання з психічними процесами оволодіння іноземною мовою: свідомий та інтуїтивний, штучний та природний тощо.

Разом з тим додатково потребують вивчення і вирішення проблеми удосконалення навчання іноземних мов фахівців нефілологічного профілю і зокрема інженерів-педагогів для набуття відповідного рівня володіння іноземною мовою, який би дав змогу спілкуватися з іноземними колегами, отримувати від них інформацію, ефективно її використовувати і обмінюватися досвідом.

Метою статті на основі узагальнення характеристик методів та засобів навчання є удосконалення підходів до вивчення іноземних мов студентами шляхом створення предметно-виробничого середовища, що забезпечить поліпшення процесу оволодіння іноземними мовами майбутніми інженерами-педагогами.

Компетентність фахівця є безперечно певним освітнім результатом. На практиці, зазвичай, не мають претензій до рівня технічних знань майбутніх фахівців, проте відзначають деяку невпевненість випускників і брак досвіду під час застосування знань у процесі прийняття рішень, окремо є потреба у підвищенні рівня комунікативних навичок і знань з іноземної мови. У Львівському національному аграрному університеті компетентність інженера-педагога трактують як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок і здібностей, формування і розвиток яких є метою освітньої програми. Комунікативні компетентності і знання іноземних мов формують в різних розділах курсу навчання і оцінюють на його різних стадіях.

Під час навчання іноземним мовам, викладачі кафедри застосовують такі форми навчання: індивідуальні, групові, практичні заняття, організація самостійної роботи студентів, консультації, гуртки, тощо. Серед сучасних підходів до методів навчання: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемний; частково-пошуковий (евристичний); дослідницький; організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи

стимулювання і мотивації навчальної діяльності; методи контролю, аналізу та оцінювання результатів навчання тощо.

На всіх освітніх рівнях впроваджують такі методи навчання, які б найповніше відповідали здатності різних за психологічним типом студентів оволодівати комунікативними вміннями згідно з їх специфічними потребами. Загалом умовні кваліфікаційні рівні володіння іноземною мовою відповідають міжнародним [12, с. 140–141]: А - елементарний користувач (А1 – початковий, А2– середній); В – незалежний користувач (В1 – базовий рівень, В2 – вищий рівень); С – досвідчений користувач (С1 – базовий рівень, С2 – компетентний).

Викладачі кафедри працюють над удосконаленням організаційних форм навчального процесу відповідно до вимог сучасної педагогіки, використовують індивідуальні підходи до засвоєння знань та враховують особисті якості студента і його спроможність плідно працювати. Проведення практичних занять згідно з вимогами Болонського процесу передбачає залучення сучасних технологій та матеріально-технічного забезпечення. Одним з найнеобхідніших моментів інтеграції національної вищої освіти з Європейським освітнім простором є зменшення кількості студентів у групах на практичних заняттях на половину до 10-11 чоловік, що значно розширить можливості викладача для індивідуального підходу у викладенні матеріалу та оцінюванні знань. Успішність студентів контролюють за допомогою низки методів і засобів. Академічні успіхи студента реєструють згідно прийнятих норм з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Загалом навчальний процес в сучасних умовах спрямований на реалізацію змісту вищої освіти на підставі державних стандартів і кваліфікаційних вимог до фахівців та з урахуванням інваріантів, що дають змогу або продовжити освіту у будь-якому закордонному ВНЗ, або отримати відповідну кваліфікацію за кордоном на основі певного закінченого циклу освіти.

Організація навчального процесу повинна базуватися на принципах достатності наукового, пізнавального, інформаційного, методичного забезпечення [13, с. 231; 14, с. 95; 15, с. 5–7], що здатне формувати основу для самостійного творчого опанування і осмислення знань та прояву творчої і дослідницької ініціативи, мати яскраво виражену прагматичну спрямованість. Відповідно до недавно розроблених на кафедрі типових програм з іноземних мов навчання всім видам мовленнєвої діяльності передбачено у комплексі, необхідному для: усного спілкування у сфері професійної діяльності; читання спеціальної літератури та матеріалів преси з витяганням професійно релевантної інформації; ділового листування та ведення документації із застосуванням сучасних засобів комунікації; перекладу інформації за фахом з іноземної мови; написання різного роду письмових робіт у професійно-орієнтованій сфері (резюме, доповіді, реферати, есе тощо) в результаті творчого осмислення та змістовно-стилістичного аналізу автентичних матеріалів. Таким чином, вивчення іноземної мови майбутніми інженерами-педагогами спрямоване на практичне володіння іноземною мовою, що має на меті досягнення такого рівня, який повинен забезпечити змогу спілкуватися нею в обсязі тематики, обумовленої програмою, отримувати й передавати наукову інформацію.

У розроблених типових програмах зафіксували сучасні дидактичні принципи навчання іноземним мовам, що полягають у комплексному професійно-орієнтованому вивченні іноземної мови на основі кредитно-модульної системи, як технології, на базі якої здійснюється навчання комунікації в різних сферах і ситуаціях спілкування з метою вирішення професійних завдань. На кафедрі іноземних мов використовують такі принципи навчання: професійна спрямованість; розвиток навичок самостійної роботи; використання сучасних методик і інформаційних технологій; гнучкість у навчанні.

Відповідно до запропонованої схеми у розроблених типових програмах вивчення дисципліни Іноземна мова (за професійним спрямуванням) умовно можна поділити на два послідовні етапи.

Перший етап передбачає систематизацію та вдосконалення знань, отриманих у школі, підготовку студента до самостійної роботи. Тематична та граматична складові цього етапу повинні охоплювати комунікативні ситуації, як найбільш поширені під час оволодіння гуманітарними, соціально-економічними, природничо-науковими предметами, так і ті, що можуть виникнути у студентів під час практики за кордоном. На цьому етапі студенти поповнюють і активізують знання, набуті у загальноосвітній школі, вивчають морфологічні

структури, синтаксичні конструкції, побутову й культурологічну тематику. Для узагальнення шкільного курсу та систематизації знань доцільно виокремити два перші модулі.

На початку другого етапу студентів готують до технічного перекладу. Це дасть змогу сформувати у студентів базові знання з фаху іноземною мовою. Акцентування уваги під час практичних занять на базовій галузевій тематиці підготує студентів до подальшої інтеграції у фахову сферу та самостійної роботи з мультимедійними системами навчання. Тематична та граматична складові цього етапу повинні охоплювати комунікативні ситуації, що виникають під час вивчення предметів професійної та практичної підготовки. Другий етап завершують вивченням вузькофахової лексики, оскільки студенти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» переважно володіють необхідними знаннями з обраного фаху і відповідно готові сприймати такі тексти іноземною мовою. Крім того, поглиблене вивчення фахової лексики дасть змогу студентам працювати в Інтернеті на сайтах іноземними мовами, де можна знайомитися з найсучаснішими досягненнями інженерно-педагогічної освіти.

Реалізація розроблених програм вимагає удосконалення навчально-методичної роботи, що спрямована на розвиток особистості студента, сприятиме оволодіння іноземними мовами на достатньому для розуміння інформації в відповідних галузях. Удосконалення роботи передбачає складання методичних вказівок і посібників з базового курсу іноземної мови; складання методичних вказівок для забезпечення викладання в групах поглибленого вивчення мови; складання навчальних посібників для професійно-орієнтованого навчання іноземної мови; складання методичних вказівок для аспірантів; підвищення наукового рівня – підготовку дисертаційних досліджень, пов’язаних з тематикою дослідження та науковими розробками кафедри; підбір оригінального автентичного матеріалу, що дозволить вивчати іноземну мову за різними рівнями підготовленості студентів; підготовку студентів до захисту дипломів іноземною мовою; проведення олімпіад і поглиблене вивчення іноземних мов у студентському гуртку.

Загалом навчальний процес удосконалюється шляхом впровадження нових форм навчання при збереженні позитивних елементів традиційних форм навчання: активних методів навчання іноземної мови; інтенсивних форм навчання; використання рольових і ділових ігор; застосування методу проектів; складання комп'ютерних презентацій і алгоритмів комп’ютерного перекладу; організація навчального матеріалу у вигляді модулів; застосування мультимедійних технологій навчання (словники, тезауруси, перекладачі, комп’ютерне читання, тестування, аудіо і відеозаписи відповідей студентів, використання аудіо і відеоматеріалів тощо).

Розроблені схеми навчання у типових програмах враховують зміст підготовки фахівців і організацію навчального процесу на кафедрі в умовах створення загальноєвропейського освітнього простору. Запровадження системи кредитів забезпечує як диференційно-розрізнювальну, так і накопичувальну функції, що сприяє мобільності студентів і викладачів; впроваджує високоякісні стандарти вищої освіти на основі європейських засад вищої освіти (запровадження програм, курсів, модулів із «європейським» змістом); орієнтує на навчання протягом усього життя і спільну працю ВНЗ і студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів. При цьому основні принципи полягають у наступному: підготовка фахівця здійснюється як наскрізна, послідовна, цілісна система; реалізація стандартів освіти сучасності змістовно та організаційно здійснюється на базових позиціях – самостійність і творча активність того, хто навчається і хто навчає, удосконалення свого фахового рівня протягом усього життя; загалом зміст освіти передбачає гуманістичність, фахову глибину і досконаліть на основі використання інноваційних технологій.

Розроблені програми спрямовані на формування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає: спрямування організації і змісту освіти з метою інтеграції у світовий освітній простір; оптимізацію кадрового забезпечення; комплексне вдосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними і дослідно-експериментальними видами діяльності. Загалом реалізація положень Болонської декларації у контексті євроінтеграційних процесів повинна враховувати детальне ознайомлення з документацією щодо впровадження положень цієї декларації та євроінтеграції, матеріалами, що

розкривають сутність процесів у вищій школі, необхідних для приєднання до європейського освітнього простору; оновлення форм організації навчально-виховного процесу та запровадження освітніх інноваційних педагогічних, інформаційно-комунікативних технологій та нових дидактичних прийомів тощо; сприяння мобільності та конкурентоспроможності випускників ВНЗ на ринку праці в різних галузях економічної діяльності України та інших держав шляхом формування позитивної мотивації до вивчення іноземних мов та запровадження зазначених схем і технологій.

Удосконалення вивчення іноземних мов у ВНЗ повинно бути комплексним професійно-орієнтованим на основі кредитно-модульної системи як технології навчання, на базі якої тренують комунікації в різних сферах і ситуаціях спілкування з метою вирішення професійних завдань. Підготовка фахівця інженера-педагога передбачає на основі розроблених схем, що реалізовані у типових бакалаврських програмах, відповідний рівень володіння іноземними мовами, який дає змогу застосовувати набуті навички в сферах професійної комунікації, використовувати знання з іноземної мови для задоволення особистих чи публічних потреб, бути професіоналом в освітній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О.Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3–8.
2. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций. Пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.
3. Зубаль Н. Г. Сутність принципів кредитно–модульної технології навчання іноземної мови / Н. Г. Зубаль, С. Р. Добровольська, Н. Б. Гавришків // Болонський процес: проблеми і перспективи Львівського державного аграрного університету. Матеріали. наук.-метод. конференції. – Львів: Львівський ДАУ, 2006. – С. 134–136.
4. Николаева С. Ю. Современные подходы к преподаванию иностранных языков / С. Ю. Николаева, О. М. Шерстюк // Иностранные языки. – 2002. – № 1. – С. 39–46.
5. Городецька Н. Г. Психологічні особливості використання нових технологій навчання іноземної мови у немовному внз / Н. Г. Городецька // Наука та практика: Інновація 2007: збірник матеріалів науково-практичної конференції, 4–8 червня 2007 р. – Т.1. – Полтава, 2007. – С. 26–28.
6. Городецька Н. Г. Психологічний аналіз інноваційних бар'єрів у діяльності сучасних педагогів / Н. Г. Городецька // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. – 2008. – Т. X, ч. 1. – С. 100-108.
7. Городецька Н. Г. Особливості психологічного тренінгу аграрних інженерів / Н. Г. Городецька // Вісник Львівського НАУ: Агроінженерні дослідження. – 2008. – № 12. Т. 2. – С. 623–627.
8. Зубаль Н. Г. Особливості методик викладання іноземної мови у немовному вузі / Н. Г. Зубаль, Н. М. Семко, Л. Я. Гошко та ін. // Реалізація основних принципів Болонської декларації при підготовці фахівців: Матер. наук.-метод. конфер. – Львів. Львівський ДАУ, 2005 – С. 126–130.
9. Акопянц А. М. Лингвопрагматика и методика обучения иностранным языкам / А. М. Акопянц // Иностранные языки в школе. – 2006. – № 2. – С.15–19.
10. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н. Д. Гальскова / Пособие для учителя. – 2-е изд. – М.: АРКТИ, 2003. – 192 с.
11. Гришкова Р. Шляхи впровадження нових методичних принципів навчання іноземних мов / Р. Гришкова // Вересень – 2003. – № 2 (24). – С.74–77.
12. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт 2003. – 217 с.
13. Зубаль Н. Г. Фахова комунікація у організації навчання іноземної мови / Н. Г. Зубаль // Інтеграція вищої аграрної школи в загальноєвропейську систему вищої освіти: проблеми і перспективи. Матер. наук.-метод. конференції – Львів: Львівський ДАУ, 2004. - С. 231-234.
14. Городецька Н.Г. Рефлексивно-інноваційний практикум корекції бар'єрів педагогічної діяльності / Н. Г. Городецька // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Психологія. – № 793. Вип. 39 – 2008. – С. 90–95.
15. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3-7.